

ФОЛЬКЛОРИСТИКА

УДК 81`25`81`34

DOI <https://doi.org/10.52726/as.humanities/2023.2.14>

І. І. РЕНЬСЬКА

старший викладач кафедри англійської філології,

Національний університет біоресурсів і природокористування України,

м. Київ, Україна

Електронна пошта: renska@nubip.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0002-3708-440X>

НАРОДНА ПІСНЯ: РИТМІЧНА ОРГАНІЗАЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО ОРИГІНАЛУ ТА АНГЛІЙСЬКОГО ПЕРЕКЛАДУ

Українська народна пісня – душа нашого народу. У ній розкривається характер, традиції, ментальність. Україна зараз на вустах у всьому світі й українська пісня стає популярною та модною тенденцією. Отже мета українців популяризувати українську культуру, особливо пісню, яку співатимуть в усьому світі. Саме зараз так важливо перекладати українські народні пісні англійською мовою, щоб англійські країни, які нас підтримують, відчули наш дух незламності, але в той же час красу, гумор та витонченість української душі. Широкомасштабне вторгнення РФ в Україну згуртувало демократичний світ. Серед країн, які з перших днів великої війни простягнули руку допомоги та підтримують нашу боротьбу, були англійські країни – Великобританія, США, Канада та ін. Збільшився інтерес до України, її мови, історії, культури. Авторка цього дослідження разом з українськими та іноземними студентами Національного університету біоресурсів і природокористування України на заняттях з англійської мови, факультативах, позааудиторних заходах проводила конкурси з перекладу українських народних пісень англійською мовою. Саме про важливість українського фольклору автор статті мала за честь слухати на лекціях видатного дослідника та Вчителя Станіслава Росовецького. У багатогранному науковому доробку вченого є звернення до точних методів у дослідженні фольклору. Матеріал нашого дослідження – українська народна пісня «Несе Галя воду» та її англійський переклад «Nalya carries water». Ця пісня є таким чудовим прикладом, де перетинаються інтриги особистого життя героїв, а також гордість та мудрість персонажів. Дослідження проведено за допомогою експериментально-фонетичних прийомів на комп'ютері, на якому були сегментовані мовленнєві континууми, створена база динамічних комп'ютерних осцилограм і спектрограм, синхронізовані аудіовізуальні та параметричні показники мовлення. У нашому експерименті встановлено, що ритмічна організація української народної пісні та її англійського перекладу будується на базових ритмах: строфічному, віршованому, римування, римованому і звуковому.

Ключові слова: українська народна пісня, звучання оригіналу і перекладу, строфічний, віршований, римований, звуковий ритм.

Постановка проблеми. Широкомасштабне вторгнення РФ в Україну згуртувало демократичний світ. Збільшився інтерес до України, її мови, історії, культури, української народної пісні. Серед країн, які з перших днів великої війни простягнули руку допомоги та підтримують нашу боротьбу, були англійські країни – Великобританія, США, Канада, Австралія та ін.

Українська народна пісня – душа нашого народу. У ній розкривається характер, традиції, ментальність. Україна зараз на вустах у всьому світі й українська пісня стає популярною та модною тенденцією. Отже, мета українців популяризувати українську культуру, особливо пісню, яку співатимуть у найвіддаленіших

куточках світу. Саме зараз так важливо перекладати українські народні пісні англійською мовою, щоб країни, які нас підтримують, відчули наш дух незламності і, в той же час, красу, гумор та витонченість української душі.

Аналіз попередніх досліджень. Дослідження українського фольклору пов'язано з іменами: С. Грица, М. Драгоманов, Л. Дунаєвська, К. Квітка, Ф. Колесса, М. Лисенко, С. Людкевич, О. Потебня, О. Правдюк, Д. Ревуцький, С. Росовецький та інші.

Саме про важливість українського фольклору автор статті мала за честь слухати на лекціях видатного дослідника та Вчителя Станіслава Казимировича Росовецького (1945 – 2022).

І тільки сьогодні ми розуміємо пророчі слова професора Росовецького «українська народна пісня – наша гордість і душа, і нами буде пишатися увесь світ!». Станіслав Росовецький і в аудиторії, і в бесідах зі студентами неодноразово казав про необхідність дослідження та популяризації українського фольклору, народної пісні і наголошував, що з цією метою «необхідно перекладати ці твори англійською мовою».

Авторка цього дослідження разом з українськими та іноземними студентами Національного університету біоресурсів і природокористування України на лекційних та практичних заняттях з англійської мови, факультативах, позааудиторних заходах проводила конкурси з перекладу українських народних пісень англійською мовою.

Професор Росовецький зазначав, що «нові теорії та методи дослідження, котрі постійно, починаючи із середини ХІХ ст., з'являються в лінгвістиці, час від часу фахово переосмислюються фольклористами та збагачують теорію науки про фольклор» [Росовецький 2007 : 49].

Виклад основного матеріалу. Мета роботи – дослідити акустичну ритмічну організацію української народної пісні та її англійського перекладу.

Матеріал нашого дослідження – українська пісня «Несе Галя воду» та її англійський переклад «Nalya carries water». Це – одна із популярних народних пісень, яку співали та співають найвідоміші колективи та виконавці хор імені

Григорія Верьовки, тріо Мареничів, «Воплі Відоплясова», Христина Соловій та ін., як в Україні, так і за її межами. Пісню співають і зараз – під час героїчного спротиву українського народу російській навалі (рис. 1).

Предмет дослідження – ритмічна організація оригіналу та перекладу.

У багатогранному науковому доробку Станіслава Росовецького «представлено... "точні" методи в дослідженні фольклору» [Дядищева-Росовецька : 8]. «Якщо на початку ХХ ст., за словами музикознавця, академіка України Ф.М. Колесси, «епохальне» значення для музичної фольклористики мало застосування фонографа при записі народних мелодій, в 70-80-х роках знаний віршовознавець, професор Київського університету імені Тараса Шевченка Г.К. Сидоренко сподівалася, що науковці-філологи будуть озброєні електронно-обчислювальними машинами для отримання широкої інформації про будову віршованої мови, то наприкінці століття ми маємо можливість, застосовуючи комп'ютерний комплекс, визначати запрограмовані параметри, експериментально точно досліджувати акустичну природу усного мовлення, пісенної творчості» [Теряєв : 227].

Станіслав Росовецький писав: «Завдання фіксації музичного боку тексту, а також обставин його виконання значно полегшилося, коли фольклористи почали застосовувати фонографи й фотокамери, а згодом магнітозапис, кіно- та відеозйомку. Етномузикознавці вдосконалюють свій технічний арсенал за рахунок

<https://youtu.be/0IHbqcSWYDg>

Який голос! Колумбієць співає «Несе Галя воду» у центрі столиці Колумбії

<https://youtu.be/FX2O2yxHJ8k>

Несе Галя воду. Валерій Судче.

Рис. 1

осцилографів, аудіометрів, мелографів та ін.» [Росовецький 2008 : 58].

Саме тому наше дослідження проведено з допомогою точних об'єктивних експериментальних методів на комп'ютері, на якому були сегментовані мовленнєві континууми, створена база динамічних комп'ютерних осцилограм і спектрограм, синхронізовані аудіовізуальні та параметричні показники мовлення.

Методика проведення експерименту: 1) за результатами конкурсу перекладів українського фольклору англійською мовою відібрано найкращий переклад пісні «Несе Галя воду»; 2) проведено репетиції виконання пісні українською та англійською мовами; 3) записано по 5 варіантів української пісні у виконанні українських студентів та по 5 варіантів її англійського перекладу у виконанні іноземних студентів – носіїв англійської мови; 4) із застосуванням комп'ютерної програми Sound Forge Pro 14.0. записано звучання української народної пісні та її англійського перекладу, проведено слуховий, візуальний та параметричний аналіз оригіналу та перекладу. У дослідженні наведено середні показники акустичних параметрів оригіналів та перекладів.

Сучасні записи були порівняні із записом, зробленим авторкою статті у 1994 р. під час

фольклорної практики, якою керував Станіслав Росовецький, від Анюти Боднар-Посмітюх 1907 р.н., яка народилася і все життя проживала у с. Савинці Хмельницького району Хмельницької області.

На рис. 2 представлені динамічні комп'ютерні спектрограми української пісні та її англійського перекладу.

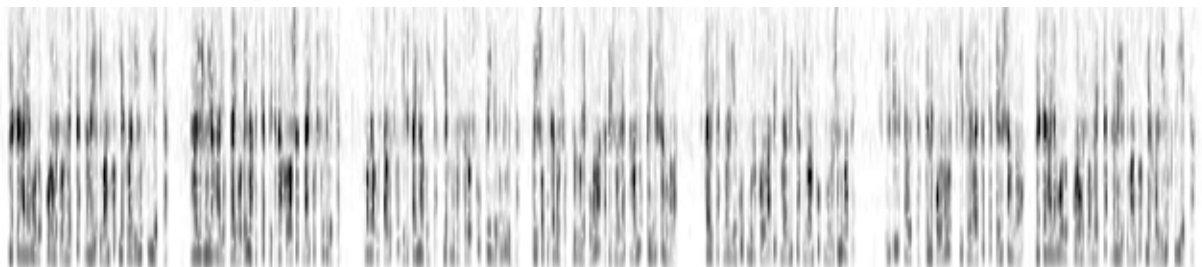
У нашому експерименті досліджено п'ять блоків параметрів ритмічної організації української народної пісні та її англійського перекладу.

1. **Строфічний ритм.** Оригінал і переклад побудовано зі звучання 7 строф та 6 міжстрофічних пауз. На рис. 3 подано діаграми параметрів тривалості (у мілісекундах) строф та міжстрофічних пауз.

Візуальний, слуховий та параметричний аналіз звучання показав наступне: 1. В оригіналі й в перекладі відбувається регулярне чергування звучання та пауз. 2. В українському аудіотексті фіксується послідовне чергування більшої/меншої тривалості строф, більший час звучання припадає на непарні строфи (1, 3, 5, 7), менший – на парні (2, 4, 6).

3. В англійському аудіотексті фіксується хвилеподібне розгортання тривалості строф: від збільшеної тривалості першої строфи від-

Український аудіотекст

Англійський аудіотекст

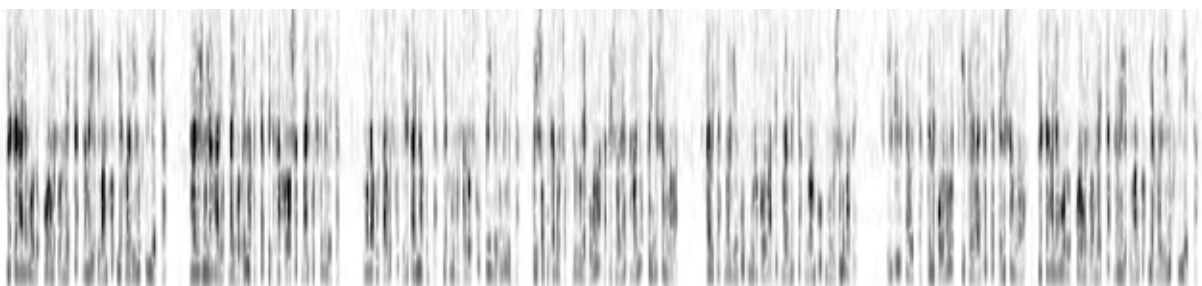
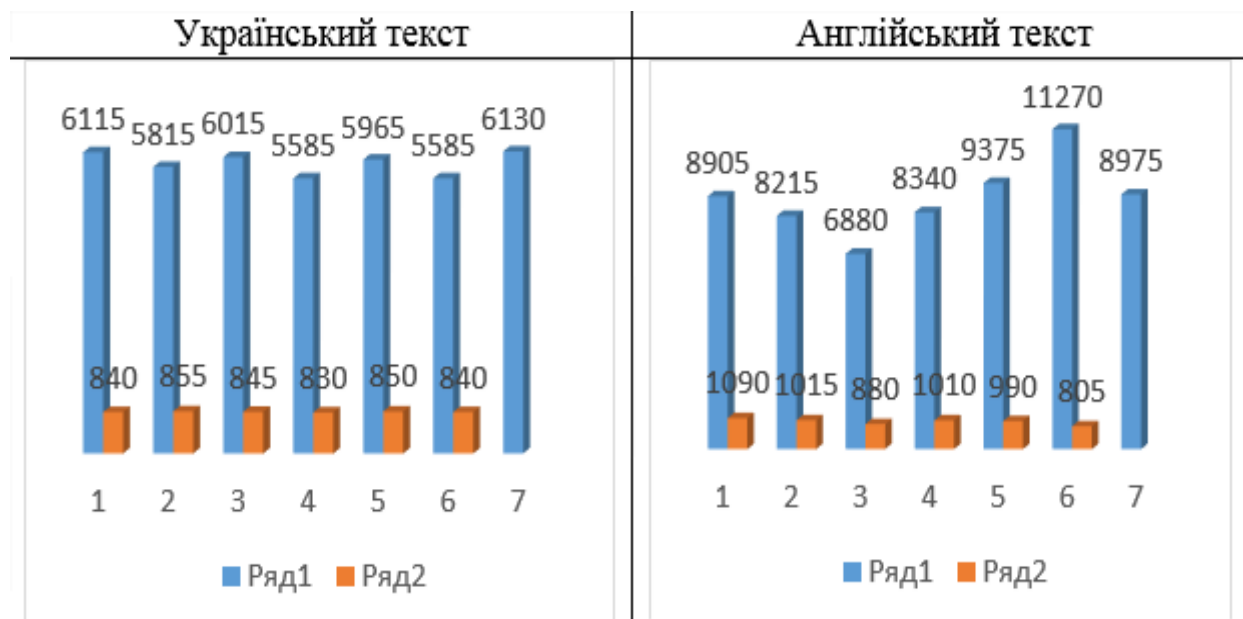

Рис. 2

На осі ординат цифрами позначено строфи пісні. Цифри над стовпчиками показують тривалість.

Ряд 1 – строфи; ряд 2 – міжстрофічні паузи

Рис. 3

бувається поступове зменшення показників часу звучання до мінімуму (третья строфа) та поступове збільшення тривалості до максимуму (шоста строфа) і зменшення показників наприкінці звучання пісні (сьома строфа).

4. Середня тривалість пауз оригіналу становить 843,3 мс і вказує на незначне коливання (25 мс) між мінімальними (830 мс) та максимальними (855 мс) показниками.

5. Середня тривалість пауз перекладу складає 965 мс і показує значне коливання (285 мс) між мінімальними (805 мс) та максимальними (1090 мс) показниками тривалості.

Отже, чергування строф більшої/меншої тривалості та міжстрофічних пауз створює ритм оригіналу та перекладу.

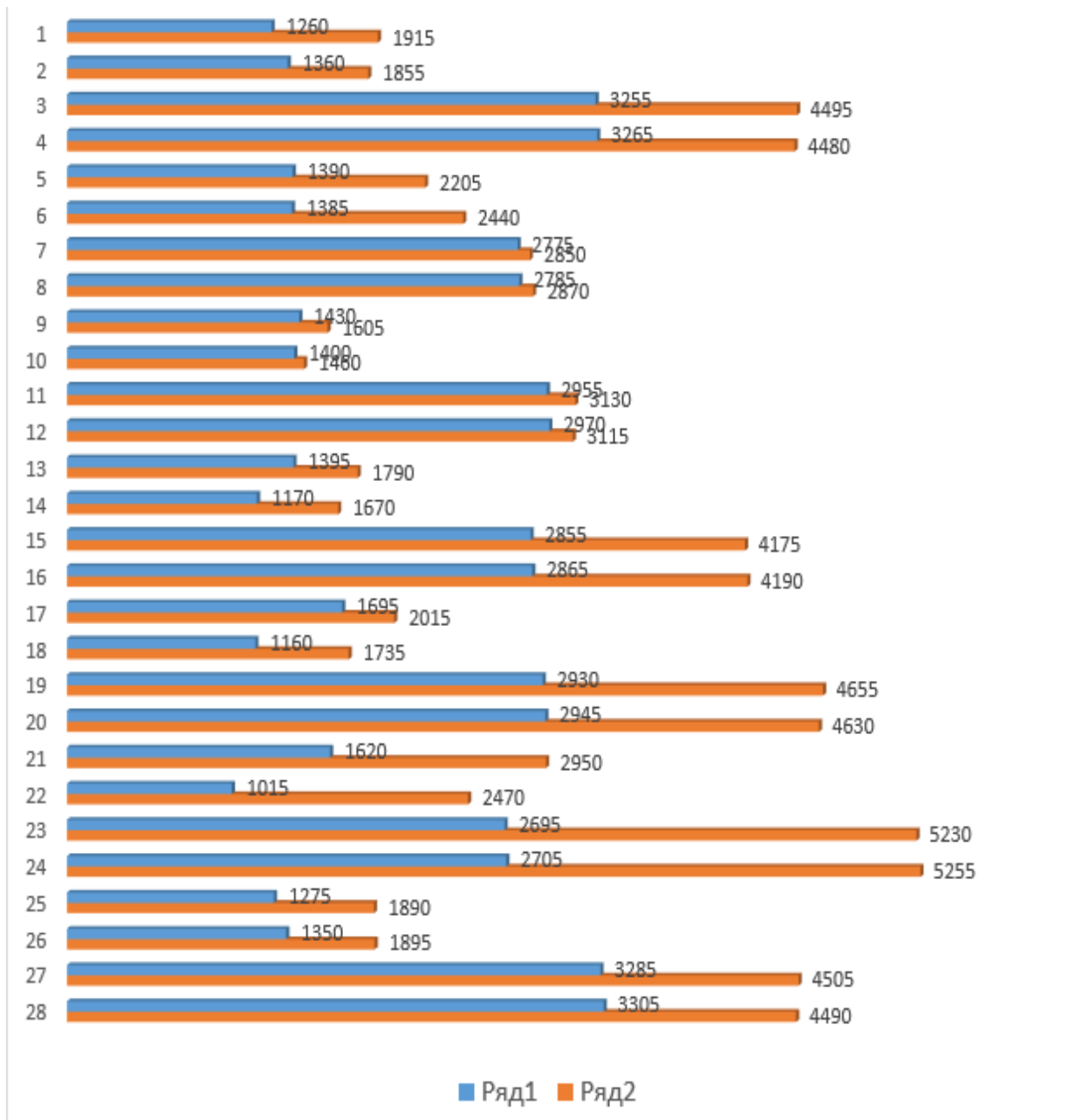
2. **Віршований ритм.** На рис. 4 подано діаграму параметрів тривалості звучання віршів українського оригіналу та англійського перекладу.

Візуальний, слуховий та параметричний аналіз звучання показав наступне: 1) оригінал і переклад створені з 28 віршів; 2) в оригіналі і в перекладі **меншу** тривалість мають 1, 2, 5, 6, 9, 10, 13, 14, 17, 18, 21, 22, 25, 26 вірші; 3) в оригіналі і в перекладі **більша** тривалість фіксується на 3, 4, 7, 8, 1, 12, 15, 16, 19, 20, 23, 24, 27, 28 вірші; 4) середня тривалість менших

віршів оригіналу становить 1386,1 мс і вказує на незначне коливання (535 мс) між мінімальними (10 рядок – 1460 мс) та максимальними (21 рядок – 2950 мс) показниками; 5) середня тривалість менших віршів перекладу становить 1992,5 мс і вказує на значне коливання (1490 мс) між мінімальними (18 рядок – 1160 мс) та максимальними (17 рядок – 1695 мс) показниками; 6) середня тривалість більших віршів оригіналу становить 2970,7 мс і вказує на незначне коливання (610 мс) між мінімальними (23 рядок – 2695 мс) та максимальними (28 рядок – 3305 мс) показниками; 7) середня тривалість більших віршів перекладу становить 4147,8 мс і вказує на значне коливання (2405 мс) між мінімальними (7 рядок – 2850 мс) та максимальними (24 рядок – 5255 мс) показниками; 8) в оригіналі та перекладі фіксується повторюваність та більша тривалість віршів: 3 та 4, 7 та 8, 11 та 12, 15 та 16, 19 та 20, 23 та 24, 27 та 28 вірші.

Таким чином, встановлено, що в оригіналі й в перекладі фіксується чергування двох віршів меншої тривалості та двох віршів більшої тривалості, яке створює віршований ритм пісні.

3. **Ритм римування.** На рис. 5 подано діаграму параметрів тривалості інтервалів між

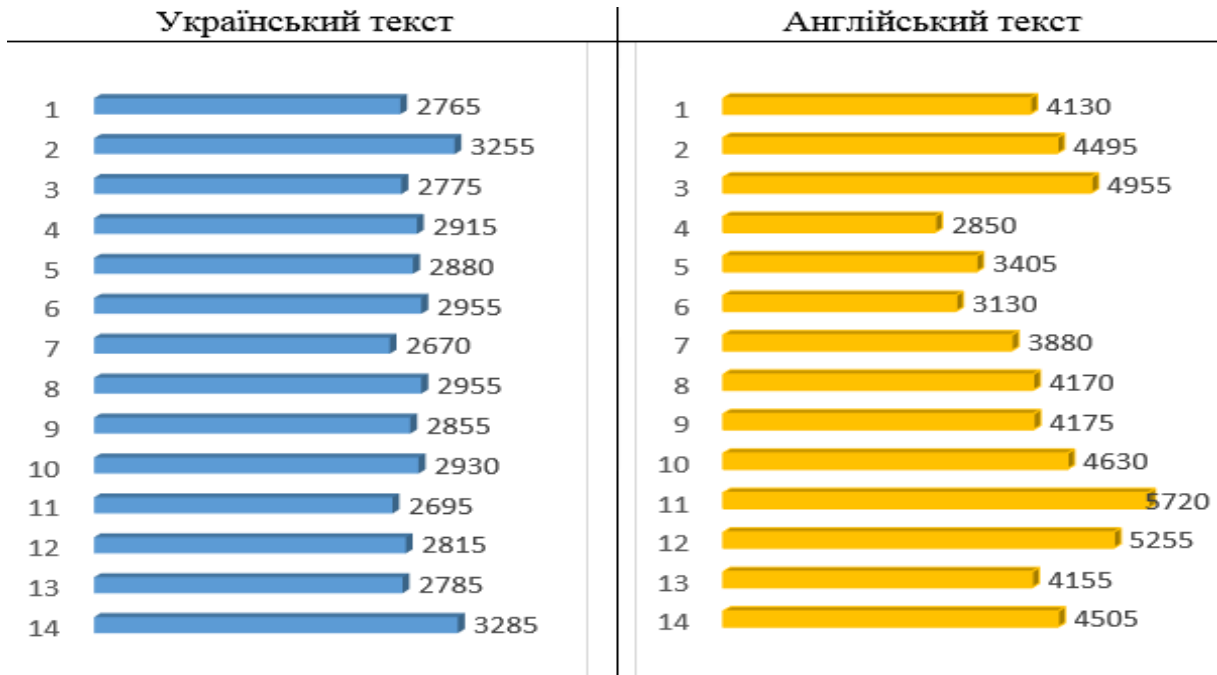
На осі абсцис цифрами позначено вірші. Цифри праворуч від стовпчиків показують тривалість рядків (у мілісекундах). Ряд 1 – українська пісня; ряд 2 – англійський переклад.

Рис. 4

максимальними показниками амплітуд наголошених складів слів, що римуються.

Візуальний, слуховий та параметричний аналіз звучання показав наступне: 1) в українському оригіналі чітко прослідковується чергування меншої/більшої тривалості інтервалів між максимальними показниками амплітуд наголошених складів слів, що римуються: непарні показники мають менший час звучання, парні – більший; 2) в англійському перекладі

відсутнє чергування меншої/більшої тривалості інтервалів між максимальними показниками амплітуд наголошених складів слів, що римуються. Проте є хвилеподібне розгортання параметрів тривалості інтервалів: поступове збільшення часу звучання від 1 до 3 вірша, від 6 до 11 та від 13 до 14 вірша; зменшення – від 3 до 4 вірша та від 11 до 13 вірша. Встановлено, що середня тривалість інтервалів між максимальними показниками амплітуд наголошених

На осі абсцис цифрами позначено інтервали між максимальними показниками амплітуд наголошених складів слів, що римуються. Цифри праворуч від стовпчиків показують їхню тривалість (у мілісекундах).

Рис. 5

складів слів, що римуються в українському оригіналі, становить 2895,4 мс, в англійському перекладі – 4246,8 мс.

Отже, інтервали між максимальними показниками амплітуд наголошених складів слів, що римуються в англійському аудіотексті, в середньому на 1351,4 мс тривають довше, ніж в українському.

4. Римований ритм. На рис. 6 подано комп'ютерні спектрограми слів, що римуються в оригіналі та перекладі.

Візуальний, слуховий та параметричний аналіз звучання показав наступне. 1. В українській народній пісні акустичний малюнок та показники тривалості слів: *гнеться // в'ється; напиться // подивиться; напийся // подивися; кувала // шанувала; поливати // шанувати; поливала // шанувала* вказують на їхню суголосність, що створює риму. 2. В англійському перекладі пісні акустичний малюнок та показники тривалості слів: *down // around; please // least; drink // atme; nearby // dignify; right // dignify; why // dignify; down // around* вказують на їхню суголосність, що створює риму. 3. В оригіналі і в перекладі максимально збільшена трива-

лість, амплітуда та інтенсивність фіксується на передостанньому складі слів, що римуються та свідчить про парокситонну риму. 4. Звучання оригіналу побудовано на доволі точній римі; деякі неточності нівелюються під час співу. 5. Звучання перекладу будується більшою мірою на приблизній римі, що також нівелюється при співі.

5. Звуковий ритм. Існують два джерела звуків мови. Одне джерело – періодичні, гармонійні коливання, тон, музичний звук, що створюються коливаннями голосових зв'язок. Голосні звуки вимовляються під час **розкриття** рота, при цьому повітряний струмінь проходить вільно, не зустрічаючи жодних перешкод, тобто вокалічні звуки утворюються з максимальним **розкриттям** артикуляційного апарата. Так як голосні звуки, по-перше, мають чітко виражений основний тон, по-друге, при вимові безперервно ллюються, по-третє, їхнє утворення відбувається за постійного потоку звукових хвиль, і тому голосні є основою співу.

Інше джерело звуків мови – шум, негармонічний звук, який виникає внаслідок подолання повітряним струменем різних перешкод. При-

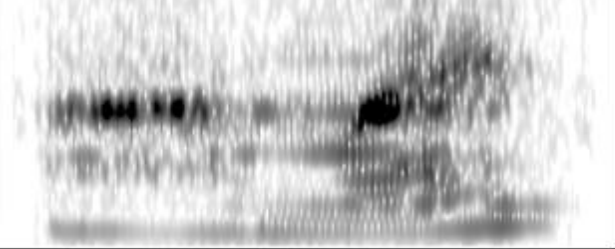
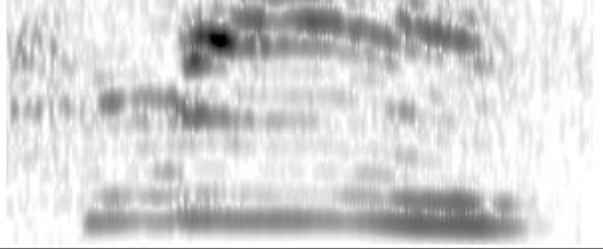
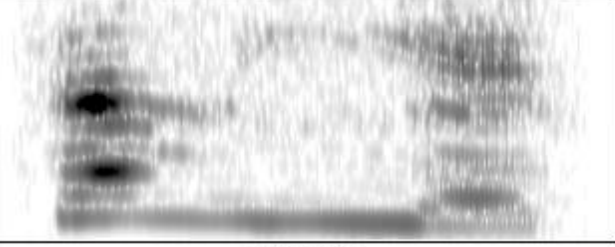
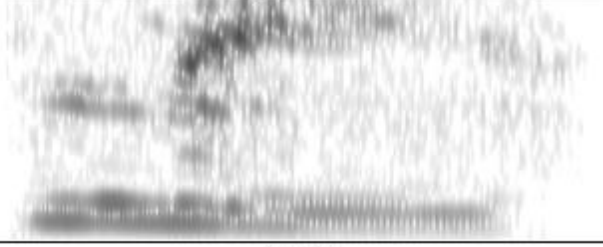
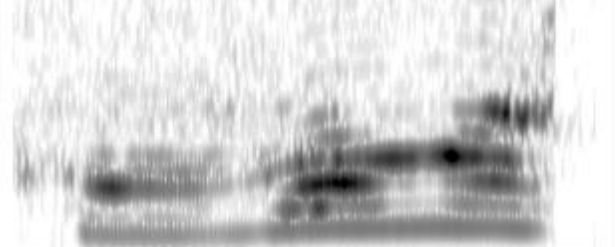
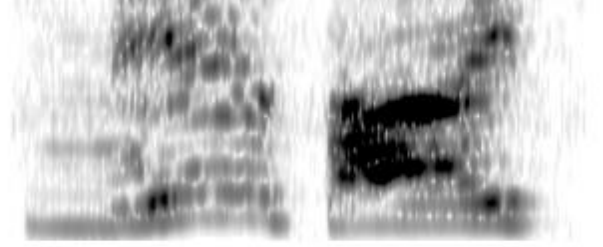
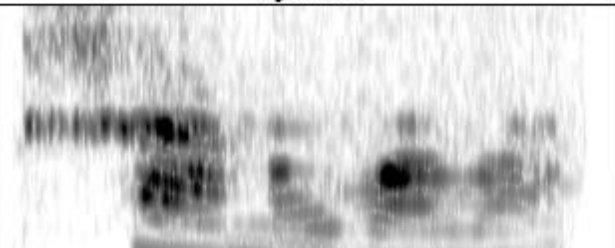
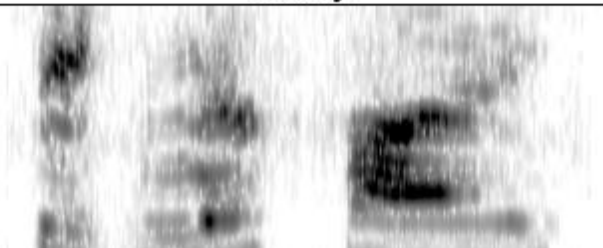
Український текст	Англійський текст
	
гнеться	please
	
в'ється	least
	
кувала	nearby
	
шанувала	dignify

Рис. 6

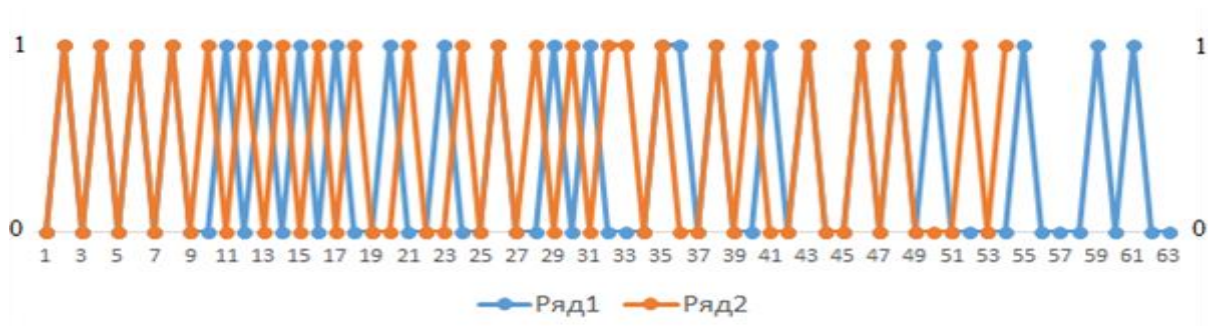
голосні звуки вимовляються при **закритті** рота, при цьому повітряний струмінь долає перешкоди в ротовій порожнині, тобто консонантні звуки утворюються з максимальним **закриттям** / **звуженням** артикуляційного апарата.

На прикладі 1 та 7 строф української пісні та її англійського перекладу розглянемо особливості ритму на звуковому рівні.

На рис. 7 подано діаграму, на якій показано схему розташування голосних та приголосних звуків українського оригіналу та англійського перекладу.

Візуальний, слуховий та параметричний аналіз звучання показав, що як в оригіналі, так

і в перекладі відбувається послідовне чергування консонантних та вокалічних звуків мовлення. Зазначимо, що в українській пісні з 54 звуків першої та сьомої строфи існує тільки 5 двофонемних сполучень приголосних – маркери 19 та 20, 22 та 23, 36 та 37, 41 та 42, 44 та 45 (*коромисло, гнеться, Іванко, барвінок* та ін.) та одне трифонемне сполучення приголосних – маркери 49, 50, 51, що утворилося на стику слів (*барвінок в'ється*). Також фіксується двофонемне сполучення голосних – маркери 32 та 33, що утворилося на стику слів (*за нею Іванко*). На протигагу українській пісні у звучанні першої та сьомої строфи англійського перекладу існує

Цифрами позначено: на осі абсцис: 0 – приголосні звуки; 1 – голосні звуки; на осі ординат – звуки першої строфи. Ряд 1 – англійський аудіотекст; Ряд 2 – український аудіотекст.

Рис. 7

значно більше дво- та трифонемних сполучень приголосних, наприклад, *bending, Ivanka, periwinkle, winds* та ін.

Отже, як і в оригіналі, так і в перекладі 1 та 7 строфи утворені з 24 голосних, з яких 10 мають однакове «розташування» в матерії пісні, що ритмічно наближає до оригінального звучання англійський переклад.

Таким чином, чергування закриття та розкриття артикуляційного апарата під час співу створює звуковий ритм.

Висновки. У результаті експериментально-фонетичного дослідження встановлено, що ритмічна організація української народної пісні та її англійського перекладу будується на п'ять базових ритмах: строфічному, віршованому, римування, римованому і звуковому.

1. Строфічний ритм: послідовне чергування більшої/меншої тривалості строф в українському оригіналі та хвилеподібне розгортання їхньої тривалості в англійському перекладі.

2. Віршований ритм: в українському оригіналі і в англійському перекладі фіксується чергування двох віршів меншої тривалості та двох віршів більшої тривалості.

3. Ритм римування: в українському оригіналі прослідковується чітке чергування меншої/більшої тривалості інтервалів між максимальними показниками амплітуд наголошених складів слів, що римуються. В англійському перекладі фіксується хвилеподібне розгортання параметрів тривалості інтервалів між максимальними показниками амплітуд наголошених складів слів, що римуються.

3. Римований ритм: в оригіналі і в перекладі максимально збільшена тривалість, амплітуда та інтенсивність фіксуються на передостанньому складі слів, що римуються та свідчать про парокситонну риму.

Звуковий ритм: в українському оригіналі і в англійському перекладі відбувається послідовне чергування консонантних та вокалічних звуків мовлення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дядищева-Росовецька Ю.Б., Росовецький С.С. Мовознавча спадщина Станіслава Казимировича Росовецького. Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика, 2022. Вип. 44. С. 6-27.
2. Росовецький С.К. Приклад аналізу народної ліричної пісні. Студії з україністики. 2007. Вип. VII. Скарби Культури – безсмертя нації. С. 198-208.
3. Росовецький С.К. Український фольклор у теоретичному висвітленні. К., 2008. 235 с.
4. Теряев Д. Ритмічна будова української народної пісні. Література. Фольклор. Проблеми поетики. К., 2000. Вип. 7. С. 227 – 236.

REFERENCES

1. Djadyshheva-Rosovecjka Ju.B., Rosovecjkyj S.S. (2022) Movoznavcha spadshhyna Stanislava Kazymyrovycha Rosovecjkogho. [Linguistic heritage of Stanislav Kazimirovych Rosovetskyi]. Aktualjni problemy ukrajinsjkoji lynchvistyky: teoriya i praktyka, Vyp. 44. P. 6-27.
2. Rosovecjkyj S.K. (2007) Pryklad analizu narodnoji lirychnoji pisni. [An example of analysis of a folk lyric song]. Studiji z ukrajinytyky. Vyp. VII. Skarby Kuljtyry – bezsmertja naciji. P. 198-208.

3. Rosovecjkij S.K. (2008) Ukrajinsjkij foljklor u teoretychnomu vysvitleni. [Ukrainian folklore in theoretical coverage]. K., 235 p.
4. Terjajev D. (2000) Rytmichna budova ukrajinsjkoi narodnoi pisni. [Rhythmic structure of the Ukrainian folk song]. Literatura. Foljklor. Problemy poetyky. K., Vyp. 7. P. 227 – 236.

I. I. RENSKA

Senior Lecturer at the English Philology Department,

National University of Life and Environmental Science of Ukraine, Kyiv, Ukraine

E-mail: renskaja@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0002-3708-440X>

**FOLK SONG: RHYTHMIC ORGANIZATION OF THE UKRAINIAN ORIGINAL
AND ENGLISH TRANSLATION**

Ukrainian folk songs are the soul of our people. It reveals our character, traditions, and mentality. Ukraine is now on the lips of the whole world, and Ukrainian songs are becoming a popular and fashionable trend. So, the goal of Ukrainians is to popularize Ukrainian culture, especially the song, which will be sung all over the world. It is now so important to translate Ukrainian folk songs into English so that English-speaking countries that support us can feel our spirit of indomitability, but at the same time the beauty, humor and elegance of the Ukrainian soul. The large-scale invasion of the Russian Federation into Ukraine united the democratic world. Among the countries that have extended a helping hand and supported our struggle since the first days of the great war were the English-speaking countries – the United Kingdom, the United States, Canada, and others. Interest in Ukraine, its language, history, and culture has increased. The author of this study, together with Ukrainian and foreign students of the National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, held competitions in translating Ukrainian folk songs into English during English classes, electives, and extracurricular activities. The author of this article had the honor of listening to the lectures of the outstanding researcher, teacher, and teacher Stanislav Rosovetsky about the importance of Ukrainian folklore. The multifaceted scientific work of the scholar includes an appeal to precise methods in the study of folklore. The material of our study is the Ukrainian folk song "Nese Halya vodu" and its English translation "Halya carries water". This song is such a great example of where the intrigues of the characters' personal lives intersect, as well as the pride and wisdom of the characters. The study was conducted using experimental phonetic methods on a computer, where speech continua were segmented, a database of dynamic computer oscillograms and spectrograms were created, and audiovisual and parametric speech indicators were synchronized. Our experiment has established that the rhythmic organization of the Ukrainian folk song and its English translation is based on basic rhythms: strophic, verse, rhyming, rhyme and sound.

Key words: Ukrainian folk song, sounding of the original and translation, strophic, verse, rhyme, sound rhythm.